

TMMOB SANAYİ KONGRESİ 2015 GERÇEKLEŞTİRİLDİ

TMMOB adına Makina Mühendisleri Odası yürütücülüğünde düzenlenen sanayi kongrelerinin yirmincisi 11-12 Aralık 2015 tarihlerinde Ankara'da İMO Teoman Öztürk Salonu'nda gerçekleştirildi.

“Başka Bir Sanayileşme Mümkün” ana temasıyla toplanan Kongre’nin açılış konuşmaları MMO Yönetim Kurulu Başkanı Ali Ekber Çakar ve TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı Mehmet Soğancı tarafından yapıldı. Açılışta ayrıca CHP Genel Başkan Yardımcısı Selin Sayek Böke, Gaziantep Milletvekili Mahmut Toğrul, Emek Partisi Genel Başkan Yardımcısı Şükran Doğan ve ÖDP Parti Meclisi Üyesi Yaşar Aydın da birer konuşma yaptı.

Kongre’nin “Sanayi, Geçmişten Geleceğe” başlıklı açılış oturumunu Oğuz Türkyılmaz yönetti ve Prof. Dr. Bilsay Kuruç bir sunum gerçekleştirdi. Prof. Dr. Korkut Boratav’ın yönettiği “Dünya ve Türkiye’deki Gelişmeler” başlıklı birinci oturumda ise Prof. Dr. Hayri Kozanoğlu “Küresel Ekonomide Güç Dengeleri ve Sanayileşme”, İktisatçı-Yazar Mustafa Sönmez “Türkiye Kapitalizminin Açmazları ve İhtimaller”, Yrd. Doç. Dr. Elif Karaçimen “Türkiye’de

Finansallaşmanın Değişen Dinamikleri: Şirket ve Hanehalkı Borçlanması” konularında birer sunuş yaptılar.

Öğleden sonra yapılan “Sanayinin Sorunları (Makro Analiz)” başlıklı ikinci oturum ise Prof. Dr. Aziz Konukman tarafından yönetildi. Bu oturumda, Prof. Dr. Erol Taymaz “Türkiye’de Sanayileşme ve Yapısal Dönüşüm”, Dr. Oktay Küçükiremitçi ve Dr. Serdar Şahinkaya “Türkiye, Sanayileşmek Mecburiyetindedir”, Yavuz Bayülken “Belgelerde Sanayi ve Gerçekler” konularında birer sunuş yaptılar.

Kongre’nin ikinci günü ise Yunus Yener’in yönettiği ilk oturumda, “Gebze Alan Araştırması” konusu ele alındı ve Yrd. Doç. Dr. Serkan Öngel “Üretim Zincirlerinde Mühendislerin Yeri ve Yaşam Koşulları/Gebze Havzası Örneği” konulu bir sunum gerçekleştirdi.

“Sanayileşme ve Emek” konulu ikinci oturumunu ise Kaya Güvenç yönetti.

Bu oturumda, Prof. Dr. Gamze Yücesan Özdemir “Hayal Mühendisleri: Bilişim Endüstrisinde İş, İstihdam ve İşsizlik”, Aslı Aydın ile Arş. Gör. Dr. Denizcan Kutlu “Emek Süreçlerinin Dönüşümü ve Mühendisler” ve Doç. Dr. Aziz Çelik “Türkiye’de 2000’li Yıllarda Sendikal Hareketin Durumu” üzerine bildirimler sundular.

İkinci gün, Mete Dinçer’in yönettiği “Başka Bir Sanayileşme Mümkün” başlıklı panelde ise Prof. Dr. Erineç Yeldan, Oğuz Türkyılmaz ve Prof. Dr. Ergun Türkcan birer sunum yaptılar. Kongre’nin son oturumu olan forum da Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Ali Ekber Çakar tarafından yönetildi. Forumda, sonuç bildirisi için salondan katkılar alınarak yapılan tartışmalar ve Kongre boyunca dile getirilen görüşler, Prof. Dr. Hayri Kozanoğlu tarafından toplu bir şekilde değerlendirildi. ■

TMMOB SANAYİ KONGRESİ 2015 SONUÇ BİLDİRİSİ

"başka bir sanayileşme mümkün"

Makina Mühendisleri Odası (MMO) sekreteryasında TMMOB adına düzenlenen Sanayi Kongresi 2015, 11-12 Aralık 2015 tarihlerinde Ankara'da İMO Teoman Öztürk Konferans Salonu'nda gerçekleştirildi. 1962 yılından bu yana yapılan, 1987 yılından itibaren geleneksel olarak iki yılda bir düzenlenen sanayi kongrelerinin yirmincisinde, "başka bir sanayileşme mümkün" ana teması bağlamında nasıl ve kim için sanayileşme sorusuna cevap arandı.

“Sanayi: Geçmişten Geleceğe” konulu açılış konferansında yapılan çerçeve değerlendirmenin ardından, “Dünya ve Türkiye’deki Gelişmeler” oturumunda “Küresel Ekonomide Yeni Güç Dengeleri ve Sanayileşme”, “Türkiye Kapitalizminin Açmazları ve İhtimaller”, “Türkiye’de Finansallaşmanın Değişen Dinamikleri: Şirket ve Hanehalkı Borçlanması” başlıklı bildiriler; “Sanayinin Sorunları (Makro Analiz)” oturumunda “Türkiye’de Sanayileşme ve Yapısal Dönüşüm”, “Türkiye, Sanayileşmek Mecburiyetindedir”, “Belgelerde Sanayi ve Gerçekler” başlıklı bildiriler; “Gebze Alan Araştırması” oturumunda

“Üretim Zincirlerinde Mühendislerin Yeri ve Yaşam Koşulları/Gebze Havzası Örneği” başlıklı bildiri; “Sanayileşme ve Emek” başlıklı oturumda “Hayal Mühendisleri: Bilişim Endüstrisinde İş, İstihdam ve İşsizlik”, “Emek Süreçlerinin Dönüşümü ve Mühendisler”, “Türkiye’de 2000’li Yıllarda Sendikal Hareketin Durumu” başlıklı bildiriler; “Başka Bir Sanayileşme Mümkün” konulu panelde ise “Türkiye İçin Düşük Karbonlu Gelişme Yolları ve Öncelikler”, “Toplum Yararı İçin Demokratik Enerji Programı ve Kamusal Planlama”, “Yeni Bir Tekno-Ekonomik Paradigma Doğar mı?” başlıklı bildiriler sunuldu.

Kongrenin ikinci günü son oturumunda kongre değerlendirmesi, bildiri özetleri sunularak yapıldı. Sanayi Kongresi 2015’te sunulan bildiri ve tartışmalarla birlikte, salondan sağlanan katkılar sonucunda oluşturulan görüş ve öneriler aşağıda kamuoyunun dikkatine sunulmuştur.

2013 yılında düzenlenen Sanayi Kongresi’nden bu yana ekonomik bunalım yapısal düzeyde derinleşme seyri izledi. Kamu yönetimini, ülke imarını, yapı, kent, ulaşım, eğitim, sağlık, tarım, enerji, maden, su, çevre ve koruma alanları ile TMMOB mevzuatını yeniden

düzenlemeye yönelik adımlar yoğunlaştı. Sendikal alan daha da zayıflatıldı. Ulusal istihdam stratejisi adım adım uygulanarak güvencesiz çalışma biçimleri yaygınlaştırıldı, kıdem tazminatlarını ortadan kaldırma girişimleri hız kazandı.

Kamu varlıkları sermayenin ana kaynağını oluşturmaya devam etti. Bu rant dağıtımı imar rantları ve konut spekülasyonlarıyla hız kazandı. Kısaca, neoliberal, rantçı, kapkaççı, usulsüzlük ve yolsuzluklarla malul bir ekonomi politika bütünlüğü söz konusudur.

10. Kalkınma Planı, Türkiye Sanayi Strateji Belgesi (2015-2018) ile 64. Hükümet Programı gibi temel dokümanlar, neoliberal serbestleştirme, özelleştirme, metalaştırma, rant ve yoğun emek sömürüsü yönelimini tescil eden belgeler tüm bu süreçte bir kalkınma perspektifinden yoksun tasarımları ortaya koymuştur. Ayrıca bu belge ve programlarda, makro göstergelerin cazip gösterilmesi için, yeni kavramlar ve hesapların oluşturulup, tabloların yanıltıcı bir şekilde kamuoyuna sunulması da söz konusudur.

Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi’nde “Orta-yüksek ve yüksek teknoloji ürünlerde Afro-Avrasya’nın tasarım ve üretim üssü olmak”, 64. Hükümet Programı’nda da “Orta ve yüksek teknoloji ürünlerde Avrasya’nın üretim merkezi haline gelmiş bir ülke olma vizyonuyla hareket edeceğiz” gibi sözler sarf edilmektedir. Ancak, mevcut uluslararası-bölgesel gerilimler ve Rusya ile yaşanan krizin olumsuz etkileri bir yana, gerçek nesnel durum farklıdır. Zira Türkiye, uluslararası mal ve finans piyasalarına ucuz ithalat cenneti ve yüksek dış borçlanıcı olarak eklenmek suretiyle, küresel işbölümü içerisinde, montaj sanayinin taşeron bir üreticisi haline gelmiştir. Bu politikalar eşliğinde, “rekabet gücü” ve “ihracat” kavramlarıyla cilalanmış bir dibe doğru yarışın yapıtaşları oluşturulmuştur.

AKP iktidarınca uygulanan yeni sermaye birikimi süreci, başta kentsel, kırsal, doğal kaynak yağması ve özellikle kentlerdeki dönüşüm programından beslenmektedir. Nihayetinde 10.

Plan, “Öncelikli Dönüşüm Programı” ana başlığı altında, yirmi beş alanda neoliberal programı kutsayan düzenlemeleri içermektedir. Bunların arasında, İstanbul Uluslararası Finans Merkezi programı, iş ve yatırım ortamı, işgücü piyasası, öncelikli teknoloji alanlarında ticarileştirme, sağlık endüstrileri, sağlık turizmi, aile ve nüfus yapısı, rekabetçiliği geliştiren kentsel dönüşüm programları da bulunmaktadır. Kısaca, kalkınma paradigmasının terk edildiği açıktır.

1998’den bu yana Türkiye’de tasarrufların çöküşü ile birlikte yaşanan sanayisizleşme süreci; sanayinin ulusal ekonomi içindeki gerileyen konumu ve ucuz ithalata dayalı, spekülasyon rantıye kazançların özendirildiği bir birikim sürecine sürüklenmesi, ücretlerin düşürülmesine, istihdamın daralmasına ve buna bağlı olarak mühendisliğin işlev ve iradesinin en aza indirilmesine yol açmıştır. Türkiye sanayisine özgül dönüşüm süreçleri, Türkiye’deki mühendislerin yaşadığı sınıfsal ve mesleki dönüşümlere de bu bakımdan ışık tutmaktadır.

Ülkemiz ekonomisi, üretim, tasarruf-yatırım, istihdam, ihracat ve ithalatın yapısı, teknoloji düzeyi, dış talep bağımlılığı, cari açık, sermaye hareketlerinin serbest giriş-çıkışı ve aşırı borçlanma ile hayli örselenmiştir ve hayli kırılgan bir durumdadır.

Türkiye, 40 yıla yaklaşan deneyimlerin de ortaya koyduğu üzere, düşük ücret düzeyine dayalı bir rekabet gücü politikası etrafında orta-düşük teknoloji bandına sıkışmış, yüksek borçlanma ve yoğun ithal girdi kolaycılığının üzerine oturmuştur. Ülkemizin başka ülkelerin teknoloji pazarı haline gelmesi, teknoloji üretiminde, projelendirme ve mühendislik tasarımında, AR-GE ve yerli üretimin gerilemesi gibi her geçen gün daha da olumsuz bir tablo çizen sonuçlar ortadadır. “Teknolojiyi yalnızca kullanan değil, üreten bir toplum olma” odaklı anlayış hâkim olmadıkça mevcut tablo kararmaya devam edecektir.

Çoğu zaman siyasi bir propagandaya da dönüştürülen ekonomik büyüme olgusu, sanayideki dönüşümü de kapsayan anlayışıyla toplumsal refah açısından bir

büyüme yaratmamaktadır. Büyümenin kaynaklarını halkın borçlandırılmasına dayalı özel tüketim harcamaları, dış tasarruflar ve kamu inşaatlarından oluşan kamu yatırımları oluşturmaktadır. Bölgesel kalkınma projeleri rafa kalkmıştır. Özellikle sanayi ihracatçısı bir ülke olmak bu yapıda hayal olurken, sanayici olma iddiası havada kalmıştır. İstihdam sağlayan, döviz geliri getiren, yüksek katma değer yaratan üretken yatırımlar yerine konut ve inşaat gibi değer yaratmayan, borçlanmayı artırıcı sektörler yatırım dağılımında öne çıkmıştır.

Diğer yandan, büyüme ile sanayileşme-kalkınma-istihdam-gelir dağılımı arasındaki verimlilik ile istihdam arasındaki bağlar kopmuş durumdadır. Verimlilik ile amaçlanan, gerçekte birim üretimde daha az emeğin kullanılması ve daha fazla sömürülmesidir. Yeni Hükümet Programı’nda dile getirilen, “işgücü piyasalarına esneklik sağlayan çalışma biçimlerini iş ve sosyal güvenlik mevzuatına ekleyeceğiz” sözleri, emeğe yönelik saldırının nasıl süreceğine işaret etmektedir.

Neoliberalizmin ekonomi politikası, AKP iktidarı tarafından doruk uygulamalara ulaştırılmış durumdadır ve artık eski tip kalkınmacı, inşacı, sanayileşmeci, kamucu yaklaşımlar ile bu bağlam içine oturan bir mühendisliğe gereksinim duyulmamaktadır.

Açıklıkla saptamak durumundayız: Neoliberal serbest pazar ekonomisinin tüm tezleri iflas etmiştir. Dünya kapitalizminin krizine bulunmaya çalışılan çareler içinde, eski tip bir sermaye birikimi süreci gereğince, kapitalist de olsa kalkınmacı bir sanayileşmeye vb. artık gereksinim duyulmamaktadır. Kapitalizmin sınırsız azami kâr ve emperyalist siyasal egemenlik çabası bir müddet daha sürecektir. Fakat görülmesi gereken tarihsel gerçeklik, yalnızca neoliberal modelin değil, onu da içerir şekilde, birkaç yüzyıla egemen olmuş bir modelin, bir toplumsal formasyon biçimlenmesinin, yani kapitalizmin çözümlü sürecinin yaşanmakta olduğudur.

Sanayi Kongresi 2015’te yapılan yuka-

rdaki görüş ve değerlendirme ile yapılan tartışmalar sonucunda oluşturulan öneriler aşağıda kamuoyuna duyurulmaktadır.

AKP iktidarı ile birlikte ortaya çıkan sanayisizleşme sürecine, planlama ile kalkınmayı esas alan sanayileşme, toplumsal refah ve demokrasi ile bütünleşen bir alternatif geliştirmek mümkündür.

Önceki sanayi kongrelerinde ele alınıp işlenen planlama, sanayileşme, kalkınma, istihdam odaklı, bölgesel eşitsizlikleri giderecek öncelikli yapılanma ve toplumsal refah, ayrılmaz bir bütündür. Bu bağlamda, emperyalizmden bağımsız siyasi bir iradeye; planlama, sanayileşme ve kalkınmada halkçı, emekten yana bir yaklaşım ve modele gereksinim bulunmaktadır. Bu yönde, Türkiye'nin önünde tek seçenek bulunmaktadır. Bütün dış ilişkilerini gözden geçirerek, bağımsızlığı benimsemek; planlı bir kalkınma ve istihdam odaklı sanayileşmeden, etkin ve yatırım kararları ile bütünleşmiş, mühendisten, bilim, AR-GE ve teknolojik gelişmeden yana, kendi kaynak ve tasarruflarına dayalı bir ülke ve ekonomi yaratmak zorunludur. Yüzde 14'lere düşen iç tasarruf ve yüzde 16'lardaki sabit yatırım oranları ile kalkınmak mümkün değildir.

İnsan emeğini değersizleştiren üretim ve sanayi politikaları bir yana bırakılarak kamusal merkezi bir planlama ve denetim politikası benimsenmelidir. Emeği, mühendisliği, bilimi, tekniği, sanayileşmeyi toplumsal refah amacına doğru yönlendirmek gereklidir. Kapitalizmin azami kâr hırsı uğruna, her krizde üretici güçler ve insan potansiyeli yıkıma uğratılmaktadır. Emeğin varoluşu insanın varoluşudur, bu varoluş biçimi korunmalı, insanca kılınmalı ve geliştirilerek geleceğe aktarılmalıdır.

Ekonominin önemli bir sektörü olan imalat sanayi, toplumsal gelişmeyi esas alan planlama yaklaşımına dayalı yüksek katma değerli bir üretim ve teknoloji politikasıyla dışa bağımlı yapıdan kurtarılarak üretken, ülke kaynaklarına ve bölgesel kalkınmaya yönlendirilerek tanımlanmalıdır. Bölgesel planlamalar, merkezi planlamayla bütünleşen ve böl-

ge gerçekleri gözetilerek oluşturulan bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

Sanayi, fason üretim ve taşeronlaşmayı ön plana çıkaran küresel rekabeti temel aldığı sürece, dışarıya bağımlı ithalat girdileri ve düşük katma değerli ihracat ile cari açık artmaya, ülkenin dış borç stoku büyümeye devam edecektir. Sanayi Kongrelerimizin sürekli olarak önerdiği öncelikli planlama yaklaşımı ise yatırımları esas alarak ülke sathına yayacak, gelir dağılımını çalışanlar lehine düzelterek, işsizliği ortadan kaldıracak, ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmeyi sağlayarak refahı kitlesel olarak yayacak ilke ve araçları kapsamaktadır.

Sanayide katma değer; tasarım ve AR-GE harcamalarının öncelikli sektörlerde yoğunlaştırılarak yerli kaynaklara, nitelikli işgücüne ve mühendislik alt yapısına dayandırılan bir planlama ile artırılabilir. Burada, kamu yararı benimsenmeli, bilim ve teknoloji kurumları ile üniversiteler bağımsız olmalıdır. Siyasi erk güdümündeki bu kurumların gerekli gelişmeyi sağlayacak iradeyi göstere-meyecekleri bilinmektedir.

Türkiye'de büyüme oranları ile istihdam düzeyi arasında önemli bir çelişki bulunmaktadır. Sınai üretim, mevcut işgücünün daha fazla çalıştırılması ve verimlilik artışları ile gerçekleşmektedir. Bu durum "istihdamsız büyüme" olgusunu ortaya koymaktadır. Haftalık çalışma süreleri en uzun olan ülkelerin başında Türkiye gelmektedir (mesaili 53,7 saat). Bu süreler mutlaka düşürülmeli, insanca bir yaşam esasına göre düzenlenmelidir.

Borçlanma politikasının bir parçası olarak tüketici kredileri ve kredi kartlarıyla tüketimi körükleyen bir finansman modelinden "bir kalkınma hedefi" yeşermeyeceği unutulmamalıdır.

Yeni bilişim teknolojilerinde imalat süreci Uzak Doğu Asya'ya kaymış ve Hindistan-Çin-Endonezya gibi ülkelerde olağanüstü bir emek sömürüsü bandı kurulmuştur. Bilişim ve iletişim cihazları imalatında taşeronlaşma ve fason üretim biçimi, işgücünün aşırı çalıştırılması, düşük ücretler ve iş kazaları ile

köleleştirmeye yönelmiştir. Bu durum teknolojilerin ortaya çıkardığı sorunlar olarak "emek üzerinde sömürü ve baskı" şeklinde ülkemizde de mevcut yapıyı zorlamaktadır.

Bu bağlamda, sanayileşmeye yönelik atılması gereken öncelikli adımlar şunlardır:

- Bölgesel dengesizliklerin kaldırılması,
- İstihdam odaklı sektörlerin geliştirilmesi,
- Teknoloji yoğun ürünlerin imalattaki paylarının artırılması,
- Toplumsal gelişme ve refah için gelirin adil paylaşımının sağlanması,
- Tasarım, AR-GE ve Mühendislik alt yapısına yapılan harcamalar artırılması,
- Bilim-teknoloji ve mühendislik eğitimi alt yapısının güçlendirilip, niteliğinin yükseltilmesi,
- Taşeronlaşmanın kaldırılıp, ücretlerin çağdaş düzeye getirilmesi,
- Sabit yatırım ve iç tasarruf oranlarının yükseltilmesi sağlanmalıdır.

Kamu yararına planlama, istihdam odaklı, öncelikli sektörlerde bölgesel kalkınmaya yönelik sanayileşmenin gerçekleşebilmesi; demokrasinin ilke ve kurumlarıyla egemen olduğu, insan hakları ve özgürlüklerin bütün boyutları ile uygulandığı, toplumsal barışın sağlandığı bir ortamın oluşturulması ile olanaklıdır. Demokrasi ve kalkınmanın, bütünleşik ve birbirini geliştiren olgular olduğu bilinmelidir.

Bizler mühendis, mimar, şehir plancıları olarak, birliğimiz TMMOB'nin geleneksel antiemperyalist, demokrat, toplumcu, halktan ve emekten yana çizgisi doğrultusunda, yukarıda genel hatları çizilen planlı kalkınma ve sanayileşme amacı yanında, özgürlükçü, demokratik, barış içinde bir arada yaşamı esas alan başka bir Türkiye ve başka bir dünya için mücadelemizi sürdüreceğimizi, TMMOB Sanayi Kongresi 2015 dolayısıyla bir kez daha kamuoyuna açıklarız. ■

TMMOB
Makina Mühendisleri Odası